

L'ESGLÉSIA DE SANT JAUME D'OLZINELLES

Al centre del Pla de Bages, sobre un dels seus petits promontoris i vora el mas Olzinelles s'aixeca aquesta església dedicada a l'apòstol Sant Jaume. Avui dia, traslladats els seus drets parroquials a la nova església edificada el segle passat prop del Pont de Cabrianes, resta sense culte i serveix de magatzem al citat mas.

Si bé manquen notícies sobre el seu origen, aquest cal situar-lo, degut a les seves despulles arquitectòniques, al principi de la reconquesta del Pla de Bages. Fou el comte de Cerdanya, Guifred el Pilós, qui per assegurar l'adquisició del comtat de Barcelona, feta a l'any 878, i comunicar millor els seus comtats, va conquerir dintre dels següents anys 879-880 la Plana de Vich, el Llussanès i el Pla de Bages, portant la frontera cristiana a l'entorn del Llobregat i Cardoner, incloent-hi Montserrat i Cardona, dos dels llocs més aptes per a la defensa. D'ençà d'aquests anys, el Pla de Bages s'incorpora als comtats catalans i segurament és repoblat seguint el mètode de Cardona amb persones provinents de les altres terres ja cristianes. Per al servei religiós dels dits repobladors i en lloc ja de tradició, més o menys mil·lenària, s'instal·len al segle següent diferents capelles sota la jurisdicció episcopal de Vich que són la base de les parròquies que han pervingut fins als nostres dies. Com a dades fonamentals d'aquest repoblament cal esmentar la consagració de Santa Maria, de Manresa, feta pel bisbe de Vich, Jordi, l'any 937, i la fundació dels monestirs de Santa Cecília de Montserrat i Sant Benet de Bages, els anys 942 i 960, respectivament. Les últimes incursions sarraïnes, la d'Almançor de l'any 985, amb la destrucció de Barcelona, i la d'Abdalmèlic, del 1003, amb l'incendi de Manresa, no varen pas torbar aquesta progressiva consolidació del Pla de Bages.

Entre les esglésies construïdes per al servei dels primers repobladors cal posar-hi la d'Olzinelles. Malgrat la manca absoluta de documents, que només comencen a parlar-ne a finals del segle XI, és evident que Olzinelles ja existia anteriorment. N'és prova un tros de construcció conservada. En el pla de l'església queda a la part de l'Evangeli i de cara a tramuntana una petita construcció, talment una sagristia, de forma trapezoidal coberta amb volta de canò molt desfigurada. Aquest petit edifici és l'única part que resta de la més primitiva església i per les seves característiques, especialment el tipus de pedra, el pla i la finestra d'una sola esqueixada a l'interior i per fora enmarcada amb una sola pedra, cal ésser conceptuat com l'absis d'una església pre-romànica i per això pot datar-se amb anterioritat al segle XI, degut a la semblança amb el que també resta a Olèrdola, consagrat a l'any 930. També és força interessant el portal de l'església per les seves reduïdes dimensions i per la semblança amb el de Sant Fruitós del Grau a la Plana de Vich, pertanyent

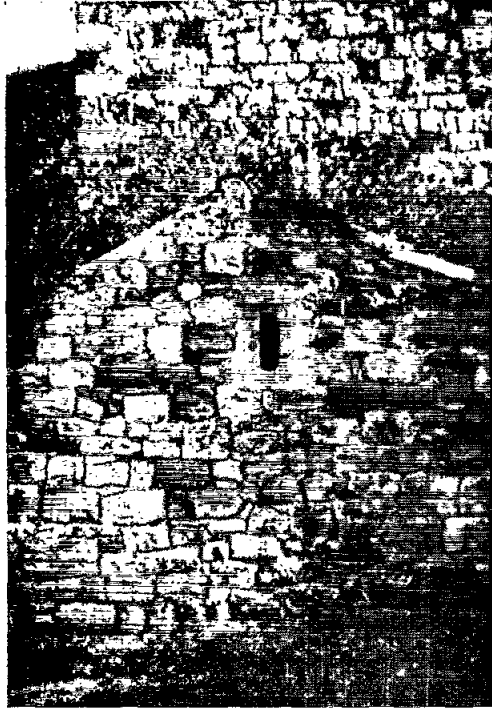

Conjunt de la capella actual amb l'absis primitiu conservat al costat.

al mateix segle, que fa pensar en el portal primitiu transplantat a l'església del segle XII o almenys una còpia. Aquests fragments junt amb les esglésies de Santa Maria de Matadars al Pont de Vilomara, Sant Pere de Brunet a Guardiola i les deixalles conservades a Rellinàs, Castellbell, Sant Mateu i Sant Benet de Bages, són les úniques despulles identificades que s'han conservat al Pla de Bages de tan llunyanes èpoques.

La primera notícia documental sobre Olzinelles pertany a l'any 1078. Es l'establiment del mas Bertran fet per l'abat de Sant Benet, Frotard, al Cavaller de Bages, Bertran; en indicar els termenals de la finca esmenta el lloc d'Olzinelles. Semblantment passa en una donació feta per Umbert i Ermengardis a Sant Benet, de l'any 1083. Deixades aquestes dues breus notícies tretes de l'Arxiu Guitart de Manresa avui conservat al cenobi de Montserrat, el primer document important que segueix pertany a l'any 1131. Es la donació de l'església d'Olzinelles feta a Sant Benet de Bages. El document diu així: «Yo Ermengardis, dona, i Bernat, fill meu, concedim al cenobi de St. Benet la meitat de l'església que té per nom St. Jaume d'Olzinelles, i la meitat de la sagrera, i la meitat dels alous, vinyes, terres cultes i ermes, que posseixo per donació de Berenguer Folc, marit meu difunt...» (Fortià Solà: El monestir de Sant Benet de Bages; Manresa 1955). Aquest és el primer document en què surt clarament citada l'església, el seu titular i adhuc el petit poblet o sagrera que l'envoltava.

L'església d'Olzinelles no degué restar molt temps sota el poder de Sant Benet perquè dos anys més tard, el 3 de novembre del 1133, és citada com a pròpia del monestir de l'Estany en la seva consagració (Cartolari de l'Estany conservat als arxius de Vich). No consta com l'Estany va adquirir-la; però el cert és que als següents

L'absis de la primitiva capella, anterior a l'actual.

anys no perteneixia al de Bages ja que no és esmentada en la butlla de Celestí III de l'any 1196 tan detallada al ressenyar les nombroses possessions d'aquest monestir llavors en el màxim del seu esplendor. A l'any 1204 continua pertanyent a l'Estany i és causa d'un plet tingut entre Guillem de Tavertet, bisbe de Vich, i el prior de l'Estany, Bernat, per raó de diferents drets (*Cartolari de l'Estany*).

Un segle més tard tornem a trobar-la citada en el llibre de visita pastoral de l'arxiu episcopal de Vich on a l'any 1331 és citat el seu rector, Pere Boadella, que al mateix temps regentava la veïna església parroquial de Sant Genís de Vall d'Horts, avui totalment enrunada i la de Juncadella. Als segles següents va continuar regentant les dues primeres, Sant Jaume i Sant Genís, un sol sacerdot, cosa que va durar fins al segle XVII que varen quedar definitivament unides.

El temple de Sant Jaume d'Olzinelles tal com s'ha conservat fins avui té totes les característiques d'una església del segle XII. Conserva la funcionalitat lombarda però ja ha perdut la seva elegància i ornamentació. Les parets són fetes amb carreus grossos i perfets, la volta és de canó sense arcs torals i en l'absis s'obre la finestra de doble esqueixada. Ja sia el seu abandó i la deformació produïda per l'aixecament

de la teulada i la construcció de l'espadanya, la seva vista encara impressiona i inspira la serenitat de l'estil romànic. Per a datar-la convé fixar-se amb el seu titular. El culte a Sant Jaume no s'introdueix a les nostres terres fins al segle XII, i precisament surt per primera vegada amb aquesta intitolació a l'any 1131, quan la seva donació a Sant Benet de Bages, cosa que induïx a creure que hauria estat construïda poc més enllà d'aquesta data. Que millor ocasió per a canviar el patró d'una església en fer-se la total renovació del mateix temple? S'ignora quin hauria estat el seu titular anterior que, indubtablement, hagué de respondre a l'edifici més primitiu, del que en resta només l'absis, en consonància amb les normals dedicacions fetes en aquell període més primitiu.

MIQUEL GROS, prev.
